

Pelplin, 13 października 2018 r.

ks. dr Adam Kałduński

REALIZACJA RAD EWANGELICZNYCH W *ORDO VIRGINUM* W ASPEKCIE KANONICZNYM

Klasyczna triada rad ewangelicznych w Kodeksie Prawa Kanonicznego pojawia się w kontekście ich realizacji przez osoby zakonne¹ i stamtąd zaczerpnięte zostaną definicje rad, natomiast o dziewicach konsekrowanych Prawodawca w Kodeksie wspomina tylko w jednym kanonie². Podstawą niniejszego artykułu i głównym punktem odniesienia będzie zatem Instrukcja Kongregacji ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego *Ecclesiae Sponsae Imago* z 8 czerwca 2018 r.³, która precyzuje realizowanie powołania dziewic konsekrowanych. Według kolejności, określonej w powyższym dokumencie, zostaną podjęte rozważania na temat poszczególnych rad ewangelicznych⁴.

CZYSTOŚĆ

Prawodawca kościelny rozumie czystość jako radę ewangeliczną, podejmowaną ze względu na Królestwo niebieskie, będącą znakiem przyszłego świata i źródłem obfitej płodności w niepodzielnym sercu, która zawiera w sobie obowiązek doskonałej wstrzemięźliwości w celibacie⁵.

---

¹ Kan. 573 § 2 i 598 § 1 KPK.

² Kan. 604 § 1 i 2 KPK.

³ http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/ccsclife/documents/rc_con_ccsclife_doc_20180608_istruzione-ecclesiasponsaeimago_it.html

⁴ ESI nr 27.

⁵ Kan. 599 KPK.

Na pierwszym miejscu należy zatem podkreślić motywację osoby, która podejmuje się realizacji tej rady ewangelicznej. Jest nią królestwo niebieskie, a nie stan psychiczny lub fizyczny danego człowieka. Odnośnie do kandydatek do stanu dziewic wprost wymaga się, aby nigdy nie zawierały małżeństwa ani nie żyły publicznie czyli jawnie, w stanie przeciwnym czystości⁶. Nie jest istotne czy małżeństwo zostanie w późniejszym czasie uznane za nieważne lub rozwiązane za dyspensą od *matrimonium ratum non consumatum*, nieistotne czy będzie to związek tylko cywilny czy faktyczny konkubinat. Jedynym kryterium jest niepodzielność serca oddanego Chrystusowi tzn., że dziewica konsekrowana nie podjęła nigdy wcześniej decyzji o związaniu się na sposób małżeński z inną osobą.

Należy podkreślić również, że miłość dziewicza nie jest redukowana do integralności fizycznej⁷ i konsekrację mogą przyjąć kobiety, które nie są dziewicami w sensie fizycznym. Istotne aby okoliczności jakimi są dojrzałość i obyczaje dawały gwarancję na jej wytrwanie w decyzji o oddaniu się Chrystusowi niepodzielnym sercem. Stąd w czasie formacji należy zwrócić uwagę, aby kandydatka miała zdolność tworzenia zdrowych, radosnych i ofiarnych relacji z mężczyznami oraz kobietami ze zrozumieniem wartości małżeństwa i macierzyństwa⁸. Ważne jest także, aby miała zdolność do dopełnienia seksualności i ukierunkowania uczuć w sposób, który będzie wyrażeniem własnej kobiecości w życiu czystym⁹.

Skoro przedmiotem zobowiązania rady czystości jest obowiązek życia w czystości i celibacie, naruszenie tego obowiązku może spowodować nałożenie kar, aż do wydalenia ze stanu dziewic. Dochodzi do tego w przypadku zawarcia małżeństwa, nawet tylko cywilnego. Biskup wówczas zbiera dowody i deklaruje wydalenie kobiety ze stanu dziewic¹⁰. W przypadkach innych bardzo poważnych przestępstw, jakimi byłyby konkubinat albo trwanie w innym grzechu zewnętrznym przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu, wywołującym zgorszenie lub z osobami małoletnimi¹¹, biskup wszczyna procedurę wydalenia. Dotyczy to również innych ciężkich i zawinionych zaniedbań obowiązków, wynikających z konsekracji, jeśli te zaniedbania wywołują zgorszenie wiernych¹². W takich wypadkach biskup przedstawia zainteresowanej oskarżenia i dowody, dając jej możliwość obrony. Jeśli biskup uzna obronę za niewystarczającą i nie ma innego sposobu poprawy dziewicy

---

⁶ ESI nr 84

⁷ ESI nr 88

⁸ ESI nr 87b

⁹ ESI nr 87c

¹⁰ ESI 70

¹¹ Kan. 1395 KPK

¹² Ta sama procedura wszczynana jest w przypadku przestępstwa zabójstwa, porwania, okaleczenia lub zranienia człowieka (kan. 1397 KPK) oraz przerwania ciąży po zaistnieniu skutku (kan. 1398 KPK).

konsekrowanej, a także przywrócenia sprawiedliwości i naprawienia zgorzenia, wydała ją z *ordo virginum*. Dekret wydalenia musi przynajmniej sumarycznie przedstawić motywy decyzji, ale jest skuteczny prawnie, dopiero po potwierdzeniu przez Stolicę Świętą, do której musi być przesłana całość akt¹³. W dekrecie musi też być wskazana możliwość rekursu do kompetentnej władzy w ciągu 10 dni od otrzymania dekretu, czyli do Kongregacji ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, a od jej decyzji ewentualnie do Najwyższego trybunału Sygnatury Apostolskiej. Rekurs ma skutek zawieszający wydalenie¹⁴. Wydalenie czyli zmiana stanu musi być wpisane do księgi konsekrowanych w kurii diecezjalnej oraz odnotowane w księdze ochrzczonych¹⁵.

W kontekście czystości należy jeszcze zachować konieczne rozeznanie i unikać tego, co stanowi zagrożenie dla czystości osoby konsekrowanej w korzystaniu ze środków społecznego przekazu¹⁶. Przez ich odpowiednie używanie weryfikuje się ludzka dojrzałość dziewicy konsekrowanej¹⁷, zwłaszcza przez właściwe korzystanie z Internetu i mediów społecznościowych.

UBÓSTWO

Drugą radą ewangeliczną jest ubóstwo, definiowane przez Prawodawcę kościelnego jako rada do naśladowania Chrystusa, który będąc bogaty stał się dla człowieka cierpiącym niedostatek. Jej realizacja niesie ze sobą zależność i ograniczenie w używaniu dóbr i dysponowaniu nimi, zgodnie z własnym prawem poszczególnych instytutów, a w tym przypadku prawem *ordo virginum*¹⁸.

Należy wpięrow podkreślić, że każda dziewica konsekrowana jest zakorzeniona w Kościele lokalnym, a zatem w określonym kontekście społecznym¹⁹, który należy wziąć pod uwagę w realizacji rady ubóstwa. Styl życia konsekrowanej powinien więc być bliski ludziom wśród których przebywa. W stylu ubierania się również należy zachować lokalne zwyczaje z umiarkowaniem i powściągliwością²⁰.

---

¹³ ESI nr 72.

¹⁴ Tamże.

¹⁵ ESI nr 73.

¹⁶ Kan. 666 KPK

¹⁷ ESI nr 87.

¹⁸ Kan. 600 KPK

¹⁹ ESI nr 37

²⁰ ESI nr 38

Wprost odnośnie do ubioru, należy uznać, że dziewica powinna nosić pierścień lub obrączkę jako znak konsekracji, chyba że są usprawiedliwione wyjątki²¹. W miejscach, gdzie zamężne chrześcijanki nie są zobowiązane do noszenia nakrycia głowy, jako zasadę należy przyjąć, że dziewice konsekrowane nie noszą welonu jako stroju zwyczajnego. W tym przypadku należy zachować wskazówki biskupa diecezjalnego i konferencji biskupów danego kraju, którzy wezmą pod uwagę warunki społeczno-kulturalne. Dopuszczalne jest jednak używanie welonu w czasie celebracji liturgicznych i innych odpowiednich uroczystości²².

Rada ubóstwa jest też realizowana przez utrzymywanie się konsekrowanych z zapłaty za własną pracę lub własnych zasobów²³, a także jej bliskość wobec osób, które są w potrzebie duchowej jak i materialnej²⁴. W czasie formacji należy zwracać uwagę na miłość do ubogich²⁵ tak, aby przyjąć jako własną miłość Kościoła do ubogich, cierpiących i zmarginalizowanych²⁶.

POSŁUSZEŃSTWO

Prawodawca kościelny definiuje ewangeliczną radę posłuszeństwa, podejmowaną w duchu wiary i miłości do naśladowania Chrystusa posłusznego aż do śmierci jako zobowiązanie do podporządkowania własnej woli prawowitym przełożonym, zastępującym Boga, gdy wydają polecenia zgodnie z własnymi konstytucjami²⁷.

Na wstępie rozważań dotyczących realizacji rady posłuszeństwa, należy podkreślić, że dziewica konsekrowana żyje według własnych charyzmatów z osobistą wrażliwością, intuicją duchową oraz własnym projektem i stylem życia²⁸. Charyzmaty te jednak powinny być rozeznawane z Kościołem i w Kościele. To z biskupem diecezjalnym na forum zewnętrznym dziewice powinny konfrontować swoje wybory w postawie córczyngo posłuszeństwa. Na forum zaś wewnętrznym ta konfrontacja powinna mieć miejsce w czasie kierownictwa duchowego i sakramentu spowiedzi.

Z całą stanowczością należy zauważyć, że jedynym przełożonym dziewicy konsekrowanej jest biskup diecezjalny. Stąd powinna ona przykładać stałą uwagę do

---

²¹ ESI nr 38

²² Tamże.

²³ ESI nr 37.

²⁴ ESI nr 39.

²⁵ ESI 86f.

²⁶ ESI nr 39.

²⁷ Kan. 601 KPK.

²⁸ ESI nr 27

jego nauczania oraz konfrontować swoje powołanie z jego wyborami duszpasterskimi, aby przyjąć je odpowiedzialnie z inteligencją i kreatywnością²⁹. Na modlitwie również powinna przedstawiać Bogu potrzeby diecezji, a szczególnie intencje biskupa diecezjalnego³⁰.

Nawet jeśli w diecezji jest delegat ds. troski o *ordo virginum*, tylko do biskupa diecezjalnego należą decyzje o większym znaczeniu³¹, np. decyzja o udzieleniu konsekracji, dyspensa od obowiązków wynikających z konsekracji czy wydalenie ze stanu dziewic. Do takich decyzji należy również przyjęcie do *ordo virginum* w diecezji dziewicy konsekrowanej z innej diecezji. Może to nastąpić z powodów zawodowych, rodzinnych, duszpasterskich lub innych rozumnych i proporcjonalnych przyczyn³². Do biskupa diecezjalnego należy również określenie wskazań dla formacji kandydatek do konsekracji oraz formacji permanentnej, zatwierdzenie sposobu funkcjonowania Stanu dziewic danej diecezji w służbie komunii³³. Taką decyzją jest także utworzenie pobożnych fundacji w celu zapewnienia utrzymania oraz zarządzania ekonomicznego dzieł, prowadzonych przez *ordo*, a także zatwierdzenie ewentualnego rozpoznania tych fundacji na forum cywilnym³⁴. Podobna sytuacja ma miejsce odnośnie do zatwierdzenia statutów stowarzyszeń diecezjalnych dziewic konsekrowanych, włącznie z uzyskaniem przez nie osobowości prawnej cywilnej³⁵. W kontekście wstąpienia dziewicy konsekrowanej do stowarzyszenia należy podkreślić, że jest to jej wolna decyzja i nie może być do niej przymuszona jako że jej powołanie jest realizacją indywidualnej formy życia konsekrowanego. Wystąpienie ze stowarzyszenia nie jest jednak równoznaczne z wystąpieniem ze stanu dziewic³⁶. Podobne reguły obowiązują w przypadku decyzji o zamieszkaniu dziewic konsekrowanych we wspólnym domu³⁷.

Pomiędzy realizacją indywidualnego powołania, jakim jest dziewicza konsekracja a wspólnymi działaniami *ordo virginum* w danej diecezji może pojawić się pewne napięcie, utrudniające właściwe odczytanie rady posłuszeństwa. Z jednej strony należy podkreślić, że dziewice konsekrowane w diecezji mają się traktować jak najbliższe siostry i współpracować ze sobą³⁸, gdyż konsekrowana nie może być wyobcowana ze wspólnoty. Biskup natomiast podtrzymuje ducha wspólnoty pomiędzy

---

²⁹ ESI nr 43

³⁰ Tamże.

³¹ ESI nr 50

³² ESI nr 60.

³³ ESI nr 50.

³⁴ Tamże.

³⁵ Tamże.

³⁶ ESI nr 65.

³⁷ ESI nr 66.

³⁸ ESI nr 44.

konsekrowanymi, inicjując i popierając spotkania i różne inicjatywy³⁹. Z drugiej jednak strony współpraca pomiędzy dziewicami nie może być ustanowieniem więzów podległości hierarchicznej pomiędzy nimi⁴⁰. Podobnie jeśli w diecezji jest delegat lub delegatka ds. *ordo virginum* nie jest on/ona przełożonym lub przełożoną dziewicy⁴¹. Do zadań delegata lub delegatki należy towarzyszenie, wysłuchiwanie, doradzanie i zachęcanie do spotkania z biskupem kiedy są ważniejsze momenty w życiu dziewicy⁴². Gdyby na poziomie konferencji episkopatu był biskup referent ds. *ordo* to również między nim a dziewicami konsekrowanymi nie ma relacji bezpośredniego posłuszeństwa.

W kontekście postawy posłuszeństwa dziewicy konsekrowanej wobec biskupa diecezjalnego należy rozważyć jeszcze trzy sytuacje. Pierwszą jest przeniesienie się dziewicy konsekrowanej na stałe do *ordo virginum* innej diecezji⁴³. Dziewica powinna najpierw przedstawić powody tej decyzji własnemu biskupowi, który przedstawia jej własną opinię. Następnie dziewica może prosić biskupa diecezji, do której chce się przenieść, aby ją przyjął do *ordo virginum* swojej diecezji. Biskup *ad quem* podejmuje jednak decyzję dopiero po otrzymaniu od dotychczasowego biskupa opinii na temat dziewicy, w której przedstawione będą motywy przeniesienia i opinia dotychczasowego biskupa.

Drugą sytuacją jest przejście do instytutu życia konsekrowanego lub stowarzyszenia życia apostołskiego⁴⁴. Informację o takim zamiarze dziewica przedstawia na piśmie własnemu biskupowi diecezjalnemu wraz z pismem przełożonej generalnej, że miała ona kontakty z instytutem lub stowarzyszeniem. Biskup przesyła prośbę dziewicy do kongregacji wraz z własnymi uwagami. Dalsze postępowanie uzależnione jest od decyzji kongregacji. Odwrotnego kierunku, czyli przejścia z instytutu życia konsekrowanego lub stowarzyszenia życia apostołskiego do *ordo virginum*, instrukcja *Ecclesiae Sponsae Imago* nie przewiduje wprost. Powinno raczej nastąpić wyjście z instytutu lub stowarzyszenia, a następnie rozpoczęcie odpowiedniej formacji do stanu dziewic. Trzecia sytuacja to wyjście z *ordo virginum*⁴⁵. Procedura przewiduje pisemną prośbę dziewicy do biskupa diecezjalnego o dyspensę od obowiązków wynikających z konsekracji. Biskup daje kobiecie czas do namysłu, a następnie po rozważeniu powodów, udziela dyspensy lub nie. Od jego decyzji przysługuje rekurs.

---

³⁹ ESI nr 48.

⁴⁰ ESI nr 45.

⁴¹ ESI nr 52.

⁴² ESI nr 53.

⁴³ ESI nr 62.

⁴⁴ ESI nr 69.

⁴⁵ ESI nr 70.

Warto jeszcze zaznaczyć, że posłuszeństwo dziewicy konsekrowanej, jak i każdego wiernego, wynika również z postanowień Kodeksu Prawa Kanonicznego. Jest to posłuszeństwo Urzędowi Nauczycielskiemu Kościoła⁴⁶, realizowane przez posłuszeństwo Stolicy Świętej i własnemu ordynariuszowi, którzy zgodnie z prawem czegoś nakazują lub zakazują⁴⁷.

Kończącą kwestią w realizacji ewangelicznej rady posłuszeństwa jest wykonywanie duchowych praktyk. Dziewica konsekrowana powinna oddawać się modlitwie jako słuchaniu i rozmowie z Oblubieńcem który ją kocha. Nie powinna zaniedbywać również kontemplacyjnego milczenia *lectio divina*⁴⁸ czy odmawiania liturgii godzin. Przestrzeganie roku liturgicznego i uczestniczenie w liturgii⁴⁹, w tym w miarę możliwości codzienne uczestnictwo w Eucharystii i przyjmowanie komunii świętej⁵⁰ oraz częste przystępowanie do spowiedzi świętej⁵¹. Dziewica powinna uczestniczyć w rekolekcjach, dniach skupienia, praktykach pobożności ludowej oraz innych praktykach ascetycznych⁵². Na poziomie duchowym posłuszeństwem jest również przeżywanie w nadziei i oddaniu się Bogu krzyża choroby, starości i cierpienia⁵³. Szczególną uwagę należy zwrócić na posłuszeństwo kandydatki w czasie formacji do konsekracji⁵⁴. Ważnym wymiarem dojrzałości duchowej kandydatki jest bowiem postawa posłuszeństwa wobec biskupa diecezjalnego⁵⁵.

***

Podsumowując rozważania zawarte w niniejszym artykule, należy podkreślić, że powołanie dziewicy konsekrowanej zawiera w sobie zobowiązanie do realizacji rad ewangelicznych, jakimi są czystość, ubóstwo i posłuszeństwo. Szczegółowe wskazówki zawiera ostatni dokument Stolicy Apostolskiej na temat *ordo virginum*, jakim jest *Ecclesiae Sponsae Imago*.

---

⁴⁶ Kan. 752 i 753 KPK.

⁴⁷ Kan. 1371 § 2 KPK.

⁴⁸ ESI nr 29.

⁴⁹ ESI nr 30.

⁵⁰ ESI nr 32.

⁵¹ ESI nr 33.

⁵² ESI nr 35-36.

⁵³ ESI nr 41.

⁵⁴ ESI nr 80-81.

⁵⁵ ESI nr 86b.